

13. *Comentariul Constituției Republicii Moldova.*

14. Pușcaș Victor. *Autoritatea judecătorească – garant al protecției drepturilor omului și libertăților fundamentale.* În: Buletinul CSJ, 2001, nr. 10.

15. Zaporozjan Veaceslav. *Jurisdicția constituțională – garant al drepturilor omului.* În: Dreptul, nr. 28, decembrie 2003.

16. Costachi Gheorghe. *Direcții prioritare ale edificării statului de drept în Republica Moldova.* Chișinău, 2009.

17. Costachi Gheorghe. *Statul de drept: între teorie și realitate.* Chișinău, 2000.

18. Ionescu Cristian. *Op. cit.*

19. *Конституционное право и политические институты.* Москва, 2002.

UNELE ASPECTE PRIVIND PROBLEMATICA DEFINIRII CONCEPTULUI DE INSOLVABILITATE

Carolina CATAN,
doctorandă

SUMMARY

Before describing the material or procedural regulations related to insolvency, we consider that it is strictly necessary to determine and find out the content of the terms used both at doctrinal and at legislative level. The multitude of notions as „insolvency”, „default”, „bankruptcy”, „collapse”, etc. Do not avail clearness neither to the receiver of the legislative rules, nor to those interested in the matter.

Keywords: insolvency, default, bankruptcy, collapse, pay inability, criterion of the money turnover, criterion of commercial insolvency

REZUMAT

Înainte de a descrie reglementările cu caracter material sau procesual în materia insolvenței, considerăm necesară determinarea și constatarea conținutului termenilor utilizați atât la nivel doctrinar, cât și la nivel legislativ. Multitudinea de noțiuni cum ar fi: „insolvabilitate”, „insolvență”, „bancrută”, „faliment” etc. nu oferă claritate nici destinatarului normelor juridice, dar nici celor interesați în materie.

Cuvinte-cheie: insolvabilitate, insolvență, bancrută, faliment, incapacitate de plată, criteriul fluxului de mijloace bănești, criteriul de insolvență comercială.

Introducere. Investigarea unui fenomen este de neconceput fără a percepe esența și trăsăturile acestuia. Astfel, considerăm necesară determinarea și constatarea conținutului termenilor utilizați atât la nivel doctrinar, cât și la nivel legislativ vizavi de instituția insolvenței.

Multitudinea de noțiuni cum ar fi: „insolvabilitate”, „insolvență”, „bancrută”, „faliment” etc. nu oferă claritate nici destinatarului normelor juridice, dar nici celor interesați în materie.

DEX-ul definește *insolvabilitatea* prin „situație în care se află un debitor ale cărui bunuri sînt de o valoare mai mică decît totalitatea obligațiilor care ar urma să fie satisfăcute cu acele bunuri” [1, p. 893].

Termenul *faliment* este explicat în Dicționarul de neologisme, prin prisma a două situații:

a) „situație de insolvabilitate a unui comerciant, a unui bancher (sau a unei întreprinderi comerci-

ale, industriale etc.), recunoscută și declarată de o instanță judecătorească”;

b) bancrută [2, p. 756].

Astfel, prima explicație implică recunoașterea stării de fapt de către instanța de judecată. Falimentul, prin prisma definițiilor date de Dicționarul de neologisme, constă în recunoașterea de jure a stării de fapt (adică a incapacității de plată).

În același timp, Dicționarului de neologisme menționează că falimentul se identifică cu bancruta. Ceea ce parțial poate fi acceptat, pornind de la explicarea termenului de *bancrută* în DEX: „faliment însoțit de nereguli financiare făcute în dauna creditorilor” [2, p. 102]. Prin urmare, bancruta este o modalitate a falimentului, acea modalitate în care există nereguli provocate de debitor în dauna creditorului. Prin urmare, reieșind din aceste explicații, bancruta este o parte, iar falimentul este tot-între-

gul, noțiunile fiind în coraport parte – întreg.

Analiza definițiilor oferite de dicționarele enunțate vine să confirme încă o dată corelația termenilor de *insolvabilitate*, *insolvență*, *faliment* și *bancrută*, fără însă a delimita exact volumul și conținutul acestor noțiuni. Prin urmare, considerăm ca este necesar să explicăm conținutul acestor noțiuni prin prisma interpretărilor legislative.

Scopul prezentului articol, după cum rezultă și din titlu, este identificarea esenței și întinderii noțiunii de *insolvabilitate*, precum și corelația ei cu celelalte noțiuni utilizate în doctrină și în practică judiciară.

Metode și materiale aplicate.

În procesul studiului au fost utilizate următoarele metode de investigație științifică: analiza logică, analiza comparativă, analiza sistemică, sinteza, clasificarea. În calitate de materiale au servit o serie de lucrări științifice, reglementări naționale, reglementările problematice abordate ale altor state, precum și jurisprudența în materia respectivă.

Rezultate obținute și discuții.

Legea cu privire la faliment nr. 851-XII din 03.01.1992, deși face uz atât de termenul de *insolvabilitate*, cât și de *faliment*, nu-l definește nici pe unul dintre acestea. Menționăm că Legea cu privire la faliment nr. 786-XIII din 26.03.1996, în cadrul art. 1 definea ambii termeni, după cum urmează:

- ”*insolvabilitate* – stare economico-financiară a debitorului, caracterizată prin incapacitatea acestuia de a achita, în termenele stabilite, creanțele scadente ale creditorilor, indiferent de cauza, timpul și locul provenienței acestor creanțe, sau prin depășirea activelor debitorului de către pasive;

- *faliment* – stare patrimonială a debitorului, în care acesta nu este

în stare să execute creanțele creditorilor și instanța de judecată adoptă hotărârea cu privire la distribuirea masei debitoare între creditori, stingerea creanțelor neexecutate ale creditorilor prin reorganizarea sau lichidarea debitorului”.

Din analiza acestor definiții legale reiese că, în sensul Legii cu privire la faliment nr. 786-XIII din 26.03.1996, falimentul presupune recunoașterea prin decizie judecătorească a *insolvabilității*. Astfel, cele expuse ne permit să tragem concluzia că *insolvabilitatea* este starea de fapt care, fiind recunoscută prin decizia instanței de judecată, capătă denumirea de *faliment*.

Legea *insolvabilității* nr. 632-XV din 14.11.2001 a scos din uz termenul de *faliment*, limitându-se doar la *insolvabilitate*. Astfel, potrivit art. 2 din Legea *insolvabilității* nr. 632-XV din 14.11.2001, *insolvabilitatea* este definită drept ”situație financiară a debitorului caracterizată prin incapacitatea de a-și onora obligațiile de plată”. Din câte putem observa, o astfel de definiție este una complexă, iar terminologia utilizată necesită unele explicații suplimentare. Pe calea interpretării sistematice a prevederilor normative ale aceleiași legi, în cadrul aceluiași articol este definită *incapacitatea de plată*, adică situația debitorului caracterizată prin incapacitatea sa de a-și executa obligațiile pecuniare scadente, inclusiv obligațiile fiscale, accentuându-se faptul că incapacitatea de plată este, de regulă, prezumată în cazul în care debitorul a încetat să efectueze plăți [3].

O concepție mai reușită a *insolvabilității* o folosește actuala legislație a Republicii Moldova. Astfel, potrivit art. 2 din Legea *insolvabilității* nr. 149 din 29.06.2012 [5], *insolvabilitatea* presupune

”situația financiară a debitorului caracterizată prin incapacitatea de a-și onora obligațiile de plată, constatată prin act judecătorec de dispoziție”. Accentul, în cadrul ultimei definiții, este plasat de către legiuitor asupra „incapacității de a-și onora obligațiile de plată” și asupra recunoașterii acesteia prin „act judecătorec de dispoziție”.

De asemenea, incapacitatea de a-și onora obligațiile de plată în legea vizată este definită prin sintagma ”incapacitatea de plată”, adică situație financiară (de regulă, prezumată) a debitorului caracterizată prin incapacitatea lui de a-și executa obligațiile pecuniare scadente, inclusiv obligațiile fiscale.

Constatăm că odată cu intrarea în vigoare a Legii *insolvabilității* nr. 149 din 29.06.2012 s-a revenit la utilizarea termenului „faliment”, desemnându-se prin aceasta procedura de *insolvabilitate* concursuală colectivă și egalitară, care se aplică debitorului în vederea lichidării patrimoniului acestuia pentru acoperirea pasivului.

Prin urmare, la nivel legislativ, în perioada de după declararea independenței RM, nu exista unanimitate și stabilitate în domeniul definirii anumitor stări de fapt și juridice, care ar desemna exact fiecare dintre termenii analizați. Astfel, se constată o instabilitate interpretativă legală, prin substituirea termenilor care explică aceleași noțiuni (*faliment*, *insolvabilitate*, *incapacitate de plată*).

În opinia autorului Vitalie Stati, practica mondială cunoaște două moduri de abordare a problemei criteriului de *insolvabilitate*. Primul din ele are un caracter obiectiv: debitorul este declarat *insolvabil*, dacă nu dispune de mijloace necesare în vederea achitării cu creditorii, despre care fapt mărturisește neexecutarea, sub amenin-

țarea de faliment, a obligațiilor avînd o valoare determinată, ajunsă la scadență. Accentul pus pe amenințarea falimentului nu este deloc întîmplător: este evident că dacă debitorul, aflat sub amenințarea lichidării în rezultatul falimentului, nu este capabil să găsească mijloace (de exemplu, realizînd o parte a datoriei debitorului) în vederea satisfacerii intereselor creditorilor, atunci acest debitor nu este în stare să funcționeze în condițiile de piață, mai mult, activitatea lui poate frustra interesele creditorilor (atît reali, cît și potențiali). Criteriul descris a fost denumit *criteriu al fluxului de mijloace bănești* (alias criteriul de insolvență comercială).

Cel de-al doilea mod de abordare a problemei criteriului de insolabilitate constă în aceea că în calitate de insolabil poate fi recunoscut debitorul valoarea patrimoniului căruia este mai mică decît cuantumul total al obligațiilor lui. Acest criteriu a fost denumit *criteriu al structurii balanței de plăți* (alias criteriul de insolabilitate stricto sensu) [5, p. 65].

Astfel, autorul citat, abordînd insolabilitatea, presupune starea de fapt a debitorului care este declarată, adică se are în vedere că este recunoscută de către instanța de judecată, deși V. Stati, la definițivarea noțiunii, o desemnează prin termenul de *faliment*.

În sensul vizat, autorul Viorel Furdui consideră că evoluțiile din ultima perioadă a legislațiilor privind falimentul permit a trage concluzia că tot mai des la denumirea actelor normative care reglementează problematica falimentului este folosit termenul de *insolabilitate* (inclusiv în Republica Moldova), fapt care, în opinia autorului citat, nu este pe deplin justificat, din considerentele că starea

de insolabilitate poate fi doar un temei – și nu întotdeauna cel mai determinant – de declanșare a procedurii de reorganizare și lichidare a debitorului aflat în incapacitate de plată [6, p. 10].

Din conținutul celor expuse, observăm că cercetătorul Viorel Furdui face o distincție strictă între insolabilitate, ca stare de fapt, care este doar unul dintre temeiurile de declanșare a falimentului, și falimentul propriu-zis, pe care îl abordează în calitate de procedură de reorganizare și lichidare a întreprinderii. Pentru a confirma, cităm cele expuse de către Viorel Furdui: „Din punct de vedere terminologic, este mai preferabilă denumirea din Legea cu privire la faliment, care ar cuprinde, conform concepției actuale asupra falimentului, atît procedura de reorganizare, cît și cea de lichidare a debitorului aflat în incapacitate de plată, termenul de *insolabilitate* ocupînd locul său printre alte condiții și temeiuri de inițiere a procedurii de faliment” [7, p. 11]. Deși astfel de explicații nu indică exact asupra criteriilor de delimitare a noțiunilor de insolabilitate și faliment, poziția autorului vine o dată în plus să fundamenteze poziția legiuitorului din acea perioadă.

Negînd propriile poziții, în baza generalizării opiniilor mai multor doctrinari, V. Furdui optează, în cele din urmă, că noțiunii de *faliment* i se circumscriu mai multe accepțiuni, printre care:

1) *o stare de fapt*, cînd se constată că debitorul este în situația de încetare a plăților ajunse la scadență (termenul de plată). Ca stare de fapt, încetarea plăților este condiția, temeiul care declanșează falimentul. Constatarea (demonstrarea) imposibilității debitorului de a-și achita datoriile la scadență, a faptului de încetare a plăților se poate face prin

așa-numitele „fapte conclusive”: recunoașterea, mărturisirea debitorului că se află în imposibilitatea de plată; neîndeplinirea unor obligații; părăsirea de către debitor a localității sau sustragerea sa din fața creditorului etc.

2) *o stare juridică*, cînd împotriva debitorului s-a pronunțat o sentință judecătorească declarativă de faliment. Existența stării de fapt (încetarea plăților), prin sine însăși, nu produce efecte juridice, fiind, cum s-a menționat anterior, doar un temei pentru pornirea de către cei interesați a procedurii de faliment. Iată de ce, sub aspect procedural, pentru apariția efectelor juridice scontate (inițierea procedurii de faliment cu toate consecințele – drepturile și obligațiile – ce rezultă din acest fapt juridic), este necesar să fie emis un act juridic, care și este hotărîrea judecătorească declarativă de faliment;

3) *o instituție juridică* ce are, la rîndul său, două înțelesuri:

- în sens larg – totalitatea normelor juridice care reglementează relațiile sociale ce apar în legătură cu recuperarea de către creditorii a datoriilor debitorilor săi ce se află în incapacitatea de plată, fie prin procedura reorganizării, fie prin procedura lichidării debitorului insolvent (incapacitatea să-și achite datoriile) și urmării bunurilor lui.

- în sens îngust – ansamblul de norme juridice, ce reglementează doar procedura de urmărire a bunurilor debitorului, a repartizării sumelor obținute din vînzarea acestor bunuri între creditorii și, în consecință, lichidarea debitorului-persoană juridică sau lipsirea de statut de întreprinzător a debitorului-persoană fizică.

4) *o procedură judiciară*, de executare silită, unitară, colectivă și egalitară asupra bunurilor debitorului comun, destinată să satisfacă

rii tuturor creditorilor acestuia;

5) o *organizare juridică a creditorilor*, care se apără în comun de insolvența (incapacitatea de plată) a debitorului;

6) *măsura legală de ocrotire a creditorilor*, prin repartizarea riscurilor între toți creditorii debitorului.

Sintetizând cele mai elocvente caracteristici ale noțiunilor enunțate supra, Viorel Furdui definește falimentul drept un ansamblu de norme juridice care reglementează condițiile, modul și procedura constatării incapacității de plată a anumitor debitori (persoane fizice sau juridice, care de regulă sînt antreprenori-comercianți), reglementează modalitatea și procedura de apărare colectivă, unitară, silită, egalitară și organizată a creditorilor în fața debitorului insolvent, în scopul recuperării maximal posibile a creanțelor lor din contul patrimoniului debitorului fie prin aplicarea procedurii reorganizării, fie prin aplicarea procedurii de lichidare a debitorului și împărțirea sumelor obținute din realizarea activelor lui între creditori [7, p. 11].

Cu referire la noțiunea falimentului oferită de către Viorel Furdui, putem constata că aceasta este una prea largă și prea complicată, folosind un șir întreg de noțiuni care necesită explicare suplimentară. Ori sensul unei definiții este de a reda, prin minimul de semne caracteristice, esența și conținutul fenomenului, lucrului, obiectului.

Noțiunea de faliment oferită de către Viorel Furdui conține și repetări ale explicațiilor (debitor insolvent și incapacitate de plată a debitorului): „*norme juridice care reglementează condițiile, modul și procedura constatării incapacității de plată a anumitor debitori, reglementează modalitatea și procedura de apărare colectivă, uni-*

tară, silită, egalitară și organizată a creditorilor în fața debitorului insolvent”. Termenul *debitor insolvent* este definit de către autorul citat drept incapacitatea sa de a-și achita datoriile, prin urmare, rezultă că incapacitatea de plată și insolvența sînt sinonime.

Autorul Nicolae Roșca indică asupra faptului că incapacitatea întreprinzătorului de a-și onora obligațiile comerciale ajunse la scadență se desemnează de doctrina și practica juridiciară prin termeni diferiți: a) *bancrută*; b) *faliment*; c) *insolvabilitate*; d) *insolvență*. Autorul citat afirmă că atît noțiunile doctrinare, cît și cele legale nu au același conținut, dar sînt fenomene juridice asemănătoare ce caracterizează situația financiară extrem de complicată a întreprinzătorului, rezultată din activitatea profesională ineficientă. Autorul citat consideră că termenul *insolvabilitate* presupune două situații distincte: una de fapt și una de drept:

1) *starea de fapt* presupune incapacitatea debitorului de a-și onora obligațiile pecuniare ajunse la scadență (art. 2 alin. (1) din Legea nr. 632/2001);

2) *starea de drept* – existența unei hotărîri judecătorești de intentare a procesului de insolvabilitate împotriva debitorului care nu poate să plătească creditorii (art. 1 alin. (1)).

Insolvabilitatea, ca stare de fapt, este premisa stării de drept, adică este temei pentru intentarea procesului judiciar de insolvabilitate. Această afirmație rezultă din art. 22 din Legea nr. 632/2001, potrivit căruia ”intentarea unui proces de insolvabilitate presupune existența unui temei – incapacitatea de plată sau supraîndatorarea” [7, p. 17].

Cu referire la o astfel de abordare, considerăm că autorul citat a confundat conceptele de *insol-*

vabilitate și incapacitate de plată, ultima poate fi acceptată în calitate de stare de fapt a insolvabilității, însă așa-numita „stare de drept” nu poate fi echivalată cu hotărîrea judecătorească de intentare a procesului de insolvabilitate. Posibil, autorul a dorit să menționeze că insolvabilitatea poate fi acceptată drept ca acea procedură care începe cu hotărîrea judecătorească de intentare a procesului de insolvabilitate.

O definiție cu totul ruptă din context a conceptului de insolvabilitate ne oferă autorul Inga Zugrav, care propune spre utilizare întreprinderilor din sfera cooperăției de consum din RM următoarea noțiune: „Insolvabilitatea se caracterizează ca un mecanism inevitabil și obiectiv al economiei de piață ce reprezintă starea extrem de nefavorabilă a subiectului care practic activitatea de antreprenariat și care nu își poate onora obligațiile la scadență din cauza insuficienței de active” [8].

Astfel, la determinarea insolvabilității, autorul citat a folosit criteriul structurii balanței de plăți. Din definiția oferită rezultă că insolvabilitatea implică inevitabil „starea extrem de nefavorabilă a subiectului”, semnul „mecanism inevitabil al economiei de piață” nu oferă claritate, ci, mai mult decît atît, implică unele sensuri cu totul noi, care la rîndul lor necesită explicații suplimentare.

Valentin Barbă și Gheorghe Macovei (autorii suporturilor de curs „Protecția proprietăți intelectuale”; ”Drept concurențial”; ”Procedura insolvabilității”) consideră că insolvabilitatea este o procedură civilă necontencioasă, ce nu soluționează litigiul de drept, dar are menirea de supraveghere din partea unei autorități statale, în special judecătorești, a tuturor acțiunilor

îndreptate spre satisfacerea concurentă și proporțională a tuturor creanțelor creditorilor unui debitor insolubil [9, p. 203].

Deși vorbim aceeași limbă, cu același conținut semantic, în România vizavi de terminologie lucrurile stau altfel. Termenului de *insolvabilitate* din legislația RM îi este corespondent termenul de *insolvență*. Potrivit art. 3 pct. 1 din Legea nr. 85/2006, *insolvența* este "starea patrimoniului debitorului care se caracterizează prin insuficiența fondurilor bănești disponibile pentru plata datoriilor exigibile" [10].

În doctrina română se face distincție între termenii *insolvabilitate* și *insolvență*, aceștia având un conținut semantic distinct. În acest sens, Nicoleta Țândăreanu menționează că insolvabilitatea este o stare a patrimoniului în care pasivul întrece activul, iar insolvența implică starea de dezechilibru financiar bazată pe lipsa de lichidități, pe lipsa de credit a comerciantului [12, p. 32].

În ceea ce privește noțiunea de *insolvență* în dreptul comunitar, autorul Dana Daniela Moțiu subliniază că statele-membre ale UE utilizează conceptul de insolvabilitate în locul celui de insolvență, fără a pune totuși semnul egalității între acestea, semnificația fiecărui termen reieșind din context [13, p. 62].

Concluzii. Definirea insolvabilității ridică dificultăți atât la nivel legislativ, cât și la nivel doctrinar. Lipsa unui caracter univoc în definirea insolvabilității se datorează mai multor factori, printre care: originea etimologică a acestuia, specificul dialectic al statului în care se utilizează, tradițiile și politica legislativă ale statului etc., esența sa rămânând a fi aceeași – imposibilitatea debitorului de a-și onora obligațiile și reglementările

normative (cu un caracter material sau procesual) în acest sens.

Cu urmare a studiului realizat, am formulat o definiție proprie a noțiunii de insolvabilitate. Astfel, prin insolvabilitate urmează să înțelegem *acea situație financiară a persoanei juridice, constatată printr-o hotărâre judecătorească, stare ce se datorează incapacității de plată sau supraîndatorării persoanei juridice și care poate fi imputată organelor de conducere a acesteia; sau acea situație financiară a persoanei juridice caracterizată prin imposibilitatea achitării plăților scadente și certe, imposibilitate constatată printr-un act judecătoresc de dispoziție.*

Referințe bibliografice

1. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a. București: Permalink, 1999.
2. Florin Marcu, Constantin Manea. *Dicționarul de neologisme*. București: Editura Academiei, 1986.
3. *Legea insolvabilității* nr. 632-XV din 14.11.2001. În: Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 139-140/1082 din 15.11.2001.
4. *Legea insolvabilității* nr. 149 din 29.06.2012. În: Monitorul Oficial nr. 193-197/663 din 14.09.2012.
5. Stati V. *Noțiunea de insolvabilitate în contextul infracțiunii de faliment intenționat*. În: Revista Națională de Drept, nr. 8/64, 2001.
6. Furdui V. *Falimentul – concept și reglementări actuale*. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”. Chișinău: TISH, 2004.
7. Roșca N. *Noțiunea de insolvabilitate prin prisma Legii insolvabilității nr. 632/2001*. În: Buletinul Curții de Apel Economice și Inspectoratului Fiscal Principal de Stat pe lângă Ministerul Finanțelor, 2006, nr. 5.
8. Zugrav I. *Reflecții privind insolvabilitatea întreprinderilor sistemului cooperăției de consum și perfecționarea mecanismului de gestionare a acestora*. Teză de doctorat la specia-

litatea „08.00.10 – Finanțe; monedă; credit”. Teza a fost susținută în CȘS D 30-08.00.10-05* USM la 19 martie 2009 în CSS și aprobată de CNAA la 18 iunie 2009.

9. Barbă V., Macovei Gh. *Protecția proprietății intelectuale. Drept concurențial. Procedura insolvabilității*. Suport de curs la INJ. Chișinău: Ed. Elan Poligraf, 2009.

10. *Legea procedurii insolvenței* nr. 85/2006 (România).

11. Țândărescu N. *Procedura reorganizării judiciare*. București: Editura All Beck, 2000.

12. Moțiu D. *Stabilirea masei active și a masei pasive în procedura insolvenței*. București: Ed. Wolters Kluwer, 2009.